

GÖÇ-TİCARET İLİŞKİSİ: TÜRKİYE’NİN TÜKETİM MALI İHRACATI ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Özge BUZDAĞLI^(*)
Alaattin KIZILTAN^(**)

Özet: Son yıllarda küreselleşmeyle birlikte göçmen hareketliliği de artış göstermiştir. Buna bağlı olarak göçün, özellikle ikili ticaret üzerindeki etkilerini ortaya koymaya yönelik çalışmalar hız kazanmıştır. Literatürde uluslararası göçün, çeşitli kanallar aracılığıyla uluslararası ticareti olumlu yönde etkilediğine dair bulgulara rastlanılmıştır. Bu çalışmada, Türkiye’den diğer ülkelere giden göçmen sayısının, Türkiye’nin söz konusu ülkelere yaptığı ihracatı etkileyip etkilemediği, etkiliyorsa bu etkinin yönünü belirlemek amaçlanmaktadır. Bu amaçla, 2009 yılı için, 500’den fazla T.C vatandaşına sahip ülkeler ve o ülkelere yapılan tüketim malı ihracatı verileri kullanılarak yatay kesit analizinden yararlanılmaktadır. Sonuçlar, Türkiye’den diğer ülkelere giden göçmen sayısındaki artışın, tercih etkisi kanalıyla, söz konusu ülkelere yapılan tüketim malı ihracatını artırdığını göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Göç, Tercih etkisi, Tüketim Malı İhracatı

Abstract: With globalization, immigrant mobility has increased in recent years. Accordingly, the studies that reveal the effects of immigration especially on bilateral trade have accelerated. There are results that related to international immigration influence international trade positively through various channels. In this paper, it’s aimed to determine whether the number of immigrants from Turkey to other countries effect the Turkey’s exports and if so, to explain the direction of this effect. To this end, for the year 2009, countries that have more than 500 Turkish Republic citizen and Turkey’s exports of consumption goods to these countries were used. The results show that an increase in the number of immigrants from Turkey to other countries increase the exports of consumption goods to these countries through the preference effect.

Key Words: Immigration, Preference effect, Exports of consumption goods

I.Giriş

Ulaşım ve iletişim alanlarında son on yıllarda kaydedilen gelişmeler ile dünyanın çeşitli yörelerinde baş gösteren savaşlar, toplumsal ve siyasal nitelikli oluşumlar, gerek bireysel gerekse kitle hareketlerine giderek hız kazandırmıştır. Göç adı verilen bu hareketler, kişinin, yeni koşullara daha iyi uyum sağlayabilmek amacıyla ya da doğal, ekonomik, siyasal v.b. zorunluluklar sonucunda, yaşadığı toplumu değiştirmesi olayıdır. Göç olayının temelinde bulunan ana faktör, insanların geçimlerini sağlamak için daha uygun yerlere gitmek ve burada iş bulmak, çeşitli imkânlardan faydalanmak ve yerleşmektir.

^(*)Arş. Gör. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

^(**)Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

Bir başka deyişle göç, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayını ifade etmektedir.

Göçün, ülkeler üzerinde ekonomik, sosyal, kültürel vb boyutlarda çeşitli etkileri vardır. Son yıllarda küreselleşmeyle birlikte göçmen hareketliliği de artış göstermiştir. Bunun sonucunda birbirleriyle göç alıp veren ülkeler arasındaki ilişkiler de bu hareketlilikten payını almaktadır. Literatürde, özellikle göçün ikili ticaret üzerindeki etkisini incelemeye yönelik ilgi giderek büyümektedir.

Türkiye de coğrafi ve siyasi konumu nedeniyle tarih boyunca göç hareketlerinin önemli bir merkezi olmuştur. Uluslararası işçi göçü açısından bakıldığında 1960'lı yıllarda Türkiye, özellikle Avrupa ülkelerine önemli bir "göç veren ülke" konumunda iken, 1970'lerin başında merkez ülkelerde başlayan ekonomik krizle birlikte, Türkiye'den yurtdışına resmi kanallardan işçi göçünde fark edilir bir azalma olmuştur. Bu tarihlerden sonra siyasi mültecilik ve sığınma amaçları yanında "aile birleşmeleri" Türkiye'den yapılan göçlerin önemli bir kanalı olmuştur. Günümüzde sadece Avrupa'da yaşayan Türklerin sayısı yaklaşık dört milyon civarındadır.

Bu çalışmada göçün Türkiye'nin ihracatını etkileyip etkilemediği, etkiliyorsa bu etkinin yönü ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Girişi izleyen bölümde, göç-ticaret ilişkisine değinilmektedir. Üçüncü bölümde, göçün ticaret üzerindeki etkilerini incelemeye yönelik yapılan çalışmalara yer verilmektedir. Dördüncü bölümde, göçün Türkiye'nin tüketim malı ihracatına olan etkisini bulmayı amaçlayan bir uygulama yapılmakta ve modelin tahmin sonuçları yorumlanmaktadır. Çalışma, sonuç bölümüyle tamamlanmaktadır.

II. Göç ile Ticaret Arasındaki İlişki

İşgücü göçü ve uluslararası ticaretin birbirlerinin ikamesi mi yoksa tamamlayıcısı mı olduğu hakkında halen bir tartışma yaşanmaktadır. Göç ve ticaret arasındaki bağlantı Heckscher-Ohlin modeli tarafından açıklanabilir. Uzmanlaşmanın tamamlanmadığı varsayımı altında, Heckscher-Ohlin-Samuelson teoremi olarak da bilinen faktör fiyatları eşitliği teoremine göre, faktör hareketleri, ülkeler arasındaki nihai mal ticaretinin ikamesidir. Bunun sonucunda, ticari partnerler arasında nispi ve mutlak faktör fiyatları eşitleninceye kadar, bol olan faktörün fiyatı artar ve kıt olan faktörün fiyatı düşer. Başka bir deyişle, işgücü ticareti, mal ticaretinin ikamesidir. Yani bir ülkeden emek-yoğun mal ithal etmek, o ülkeden işgücü ithal etmekle eşdeğerdir. Eğer işgücü uluslar arasında hareketli değilse, bu mekanizma, ülkeler arasında ücretlerin eşitlenmesine neden olur.(Faustino ve Leitao, 2008)

Göçmenler, kendi ülkeleriyle buldukları ülke arasında en az üç yoldan bir bağ kurmaya hizmet edebilirler. İlk olarak, göçmenlerin kendi ülkelerinin mallarına yönelik bir zevkleri vardır ve bazı kritik miktarların ötesindeki bir göçmen topluluğunun varlığı, bu malların ithalatı için bir piyasa

yaratabilir. Muhtemelen, bu zevk etkisi, özellikle nihai mal ve gıda maddelerinde kendini göstermektedir. İkinci olarak, göçmenler kendi ülkeleri ve buldukları ülke arasında ticaret için fırsatlar yaratırlar. Maliyet farklılıklarının, ürün farklılaştırmasının ya da göçmen-zevk faktörünün farkındalığı, iki ülke arasında ticaret bağlantıları kurmaya teşvik edebilir. Üçüncüsü, bu bilgi köprüsüyle ilgili olarak, etnik ağların ticaret lehine etkisidir. Göçmenler kendi ülkelerinde kalan vatandaşlarıyla temas kurarak, karşılıklı kültür anlayışı ve güven konularında bir avantaja sahip olabilirler.(Dunlevy ve Hutchinson, 1999: 1043-1062)

Göçmenler, kendi ülkelerinde üretilen malları tercih ettiklerinden, buldukları ülkenin ithalatında doğrudan bir etkiye sahip olabilirler. Bu etki, homojen mallar için küçüktür. Mallar homojen olduklarında, onları belli bir ülkeden tercih etmek için az sebep vardır. Mallar farklılaştırılmışsa, ideal olan tür yakınlarda mevcut olmayabilir ve ithal edilmesine ihtiyaç duyulabilir.(Head ve Rise, 1998: 47-62)

Literatürde genel olarak göçün, ticareti iki kanaldan etkilediği belirtilmektedir. Bunlardan ilki, göçmenlerin, kendi ülkelerinin ürünlerine yönelik tercihlerini beraberlerinde getirmeleridir ki buna “tercih etkisi” adı verilmektedir. İkinci olarak göç, ticaretteki işlem maliyetlerini azaltır. Buna “ağ etkisi” denmektedir. Bu etki iki yönlüdür. Bir taraftan göç, ana ülke piyasalarıyla ilgili bilgi aktarımı ve iş bağlantıları sağlayarak etnik ağlar yaratabilir. Göçmenler, ana ülkelerinde kalan, aynı kültürdeki vatandaşlarıyla iletişim kurmada bir avantaja sahiplerdir (etnik ağ). Diğer taraftan, ortak dil, tarihsel bağlar, ortak tercihler ve politik ve sosyal kurumlar bilgisi gibi kültürel bağlar ticari işlem maliyetlerini azaltabilir. Dahası, göçmen nüfusu, her iki ülkede üretilen ürünleri ve bu ürünlerin özellikleri hakkındaki bilgilerini kullanarak işlem maliyetlerini azaltabilirler (bilgi mekanizması).(Blanes, Montaner ve Serrano, 2009)

Farklı karakterlere sahip göçmenlerin ticaret üzerindeki etkileri de farklı olabilir. Göçmenler ne kadar kalifiye olurlarsa, ticari akışları arttırmak için gerekli olan bilgi ve bağlantılara sahip olma şansları da o kadar artar. Böylece göçün, ticareti arttırıcı etkisi de büyür.(Head ve Rise, 1998: 47-62)

Göçmenlerin nereden geldikleri de önemlidir. Göçmenlerin ana ülkeleri ile buldukları ülkelerdeki sosyal ve politik kurumlar benzer özellik taşıyabilir. Bu durum daha çok sömürgesel ya da kültürel bağların olduğu ülkeler arasında yahut Avrupa Birliği ülkeleri gibi aynı ekonomik birliğe dahil ülkeler arasında gerçekleşmektedir. Bu gibi durumlarda, böyle ülkelerden gelen göçmenler, başka ülkelerden gelen göçmenlere göre beraberlerinde daha az ek bilgi getirirler ve işlem maliyetlerinin azalmasına daha az katkıda bulunurlar. Başka bir deyişle, bu mekanizma için göçün ikili ticaret üzerindeki etkisi, göçmenlerin hangi ülkeden geldiğine göre değişir. (Blanes, Montaner ve Serrano, 2009)

Göçün ticaret üzerindeki etkisi, ülkeler arasındaki ticaretin kompozisyonuna da bağlıdır. Ticarete konu olan başlıca mal grupları tercih ve

ağ etkisine açık değilse göçün ticareti etkilemesi mümkün olmayacaktır. Bunun tersine, yeni ürün kanallarının açılmasına veya daha önce düşük öneme sahip ürünlerin önem kazanmasına yol açarak ticaretin kompozisyonunu değiştirmesi de olasıdır. (Karagöz, 2009)

Göçün ticaret üzerinde genelde olumlu bir etkisinin olmasına rağmen negatif etkisi de bulunabilir. Göçmenler, buldukları ülkelerde, önceden ithal edilen malların üretilmesini sağlayabilirler. Teknoloji veya üretim yöntemleriyle ilgili uzmanlaşmış bilgilerini buldukları ülkelere aktarırlar. Böylece gittikleri ülkelerin üreticileri, göçmenlerin zevklerini ithalat yerine yurtiçi üretimle karşılayabilir. (Dunlevy ve Hutchinson, 1999: 1043-1062)

III. Literatür Araştırması

Head ve Rise (1998), göçün ticaret yaratma etkisini incelemek amacıyla, panel çekim modelini kullanarak, Kanada üzerine bir çalışma yapmışlardır. Modellerinde Kanada'nın 1980-1992 yılları arasında 136 ülkeyle yaptığı ticaret verilerinden yararlanmışlardır. Analiz sonuçlarında göçmen sayısındaki %10'luk bir artışın, Kanada'nın göçmenlerin anavatanlarına olan ihracatında %1'lik ve ithalatında ise %3'lük bir artışa yol açtığını bulmuşlardır. Bulguları, göçmenlerin anavatanlarıyla olan bağlantıları ve bilgilerinin uluslararası ticaretteki işlem maliyetlerini düşürdüğü hipoteziyle örtüşmektedir. (Head ve Rise, 1998: 47-62)

Dunlevy ve Hutchinson (1999), Amerika'nın 1870-1910 yılları arasındaki her 5 yılda 17 ülkeden yaptığı 78 çeşit mal ithalatı verilerinden yararlanarak göç ve ithalat arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bunun için çekim modelini kullanmışlardır. Göçmen stokunun Amerika'nın ithalat hacmini tanımlamada önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşmışlardır. (Dunlevy ve Hutchinson, 1999: 1043-1062)

Girma ve Yu(2000), göçün ticaret üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla, Birleşik Krallığın 1981-1993 yılları arasında 48 ülkeyle olan çift taraflı ticaretini ele almışlardır. Ülkeleri, Milletler Topluluğu'na üye olan (26) ve olmayan (22) ülkeler olarak gruplandırmışlardır. Panel çekim modelini kullandıkları çalışmalarında, göçün Birleşik Krallığın ihracatı üzerindeki etkilerinin Milletler Topluluğu'na üye olan ve olmayan ülkeler arasında çok farklı olduğunu görmüşlerdir. Özellikle Milletler Topluluğu üyesi olmayan ülkelere göçün, anlamlı bir ticaret arttırıcı etkisi olduğuna dair sağlam kanıta ulaşmışlardır. Göçmen stokundaki %10'luk bir artışın, Birleşik Krallığın söz konusu ülkelere olan ihracatını %1,6 oranında arttırdığı ortaya çıkmıştır. Yazarların bulguları, göçmenlerin kendi anavatanlarıyla olan iş bağlantıları ve kişisel bağlantılarından daha çok, gittikleri ülke piyasaları ve farklı sosyal kurumlar hakkındaki bilgileri aracılığıyla çift taraflı ticareti arttırdıkları düşüncesini desteklemektedir.

Piperakis, Milner ve Wright (2003), çekim modelini kullanarak Yunanistan'a olan göçün, Yunanistan'ın çift taraflı ticaret hacmi üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Genişletilmiş çekim modellerinde 1981-1991 dönemine ait panel veri setinden yararlanmışlardır. Modelin tahmin sonuçlarında, göçün, Yunanistan'ın çift taraflı ihracatı üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu fakat çift taraflı ithalatında bir etkisinin olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır. Bu sonuç, göçün Yunanistan'ın ihracatındaki işlem maliyetlerini ve ticari maliyetleri azalttığı hipoteziyle uyumaktadır.(Piperakis, Milner ve Wright, 2003:1-13)

Monika Mrazova (2007), göçün ticaret yaratma hipotezini test etmek amacıyla AB üyesi ülkeler arasındaki çift taraflı ticaret akışları, ülkeler arasındaki mesafe ve göç değişkenlerini kullanarak panel çekim modelinden yararlanmıştır. Çalışmasında zaman aralığı olarak 1996-2006 yıllarını ve 15 eski AB üyesi ve 8 yeni Doğu Avrupalı AB üyesi ülkeleri ele almıştır. Göçmenlerin ticaret üzerindeki küresel etkisinin AB(15)-AB(8) ülkeleri arasında daha büyük olduğu sonucuna varmıştır.

Faustino ve Leita (2008), Portekiz'in çift taraflı ticareti ile göç arasındaki ilişkiyi test etmek için 1995-2003 yıllarını ve Portekiz'in 15 Avrupa ülkesiyle yaptığı ticareti kapsayan panel veriyi kullanmışlardır. Genişletilmiş çekim modelinden yararlandıkları analizlerinde göçmen stokunun Portekiz'in ihracatı, ithalatı ve çift taraflı endüstri-içi ticareti üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu sonucuna varmışlardır.

White (2009), Birleşik Devletlerin 1980-1997 yılları arası 70 partner ülkeyle yaptığı ticaret verilerinden yararlanarak oluşturduğu çekim modelinde, göç-ticaret ilişkisinin, ürün farklılaştırmasının derecesine dayandığı ve ana ülkenin kişi başı gelirine göre değiştiği bulgusuna ulaşmıştır. Göçmen stokundaki %10'luk bir artışa karşılık olarak Birleşik Devletlerin yüksek gelirli ülkelerden yaptığı farklılaştırılmış mal ithalatının yaklaşık olarak %2 arttığı gözlenmiştir. Düşük gelirli ülkelerden gelen göçmen stokundaki benzer bir artışın Birleşik Devletlerin farklılaştırılmış mal ithalatını %4,25 arttırırken, homojen mal ihracatını %2,5'den %4,3'e arttırdığı bulunmuştur.(White, 2009: 43)

Lewer ve Van Den Berg (2009), 16 OECD ülkesi arasındaki çift taraflı ticareti ve 1991-2000 yıllarını ele alarak göç ve uluslararası ticaret arasındaki ilişkiyi açıklamayı amaçlamışlardır. Çalışmalarının sonucunda, göçün çift taraflı ticareti 3 yolla teşvik ettiğini bulmuşlardır. Bunlar; doğrudan yabancı yatırımı göç veren ülkeye doğru arttırması, göçmenlerin bulunduğu ülkeyle ana ülkeleri arasında bir ticaret ağı yaratması ve göçmenlerin bulunduğu ülkelerde geliri arttırması olarak sıralanmıştır.(Lewer ve Van Den Berg, 2009: 187-230)

Peri ve Requena (2009), göçmenlerin anavatanları ile gittikleri ülke arasındaki iletişim ağlarının sabit ticari maliyetleri azalttığı hipotezini incelemeye yönelik bir çalışma yapmışlardır. Bunun için 1993-2008 döneminde 50 İspanya eyaleti ile 77 ülke arasındaki çift taraflı ticareti kapsayan panel veri

yönteminden yararlanmışlardır. Analiz sonuçlarında göçmenlerin ağlarının ticari maliyetleri azalttığına dair hipotezlerinin doğruluğunu kanıtlamışlardır. Göçmenlerin ağının en çok farklılaştırılmış mal ihracatını etkilediğini gözlemlemişlerdir. (Peri ve Requena, 2009: 1433-1459)

Karagöz (2009), Türkiye’den diğer ülkelere giden göçmen sayısının bu ülkelerle Türkiye arasındaki ticaret hacmini etkileyip etkilemediğini araştırmak amacıyla 24 ülkenin 2000-2005 dönemine ait panel veri setinden yararlanarak genişletilmiş bir çekim modeli kullanmıştır. Analiz sonuçlarında söz konusu ülkelerdeki Türkiyeli göçmen sayısındaki %10’luk bir artışın Türkiye’nin ilgili ülke ile ikili ticaret hacmini model spesifikasyonuna göre %2,9 ile %4,9 arasında değişen bir oranda arttırdığını ortaya koymuştur.

Insel, Çakmak ve Ökten (2010), göç ve ticaret ilişkisini araştırmak için Türkiye üzerine bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 1980-2007 yıllarını ve Türkiye’nin 13 Avrupa ülkesiyle yaptığı ticareti kapsayan bir panel veri modelinden yararlanmışlardır. Analiz sonuçlarında, incelenen ülkelerde bulunan göçmen stokunda yüzde 10’luk bir artışın, Türkiye’nin toplam dış ticaretini yaklaşık yüzde 0,84 ve toplam ihracatını yaklaşık yüzde 0,77 oranında artırdığı bulgusuna ulaşmışlardır.

IV. Türkiye Üzerine Bir Uygulama

A. Değişkenler, Veri ve Model

Bu bölümde, Türkiye’den başka ülkelere giden sürekli göçmen sayısının, Türkiye’nin o ülkelere yaptığı ihracatı etkileyip etkilemediği araştırılmaktadır. Çalışmada özellikle, göçün tüketim malı ihracatı üzerindeki etkisi incelenmektedir. İkinci bölümde bahsedildiği gibi, göçmenlerin kendi ülkelerinin ürünlerine yönelik bir talepleri vardır. Böylece göç ettikleri ülkede, bu ürünleri içeren mal gruplarının ithalatını artırırlar. Tercih etkisi denilen bu durum daha çok gıda maddeleri ve nihai mallarda kendini gösterdiğinden, Türkiye örneğinde tüketim malı ihracatı bağımlı değişken olarak alınmaktadır ve tercih etkisinin geçerliliği test edilmektedir. Bağımsız değişken olarak da Türkiye’den başka ülkelere giden sürekli göçmen nüfusuna ve sabite yer verilmektedir.

Modelde, 500 ve üzeri T.C vatandaşına sahip, toplamda 62 ülke* ve bu ülkelere yapılan tüketim malı ihracatı verileri kullanılmaktadır. Bu ülkeler, Türkiye’nin gerçekleştirdiği toplam tüketim malı ihracatının % 91’ini oluşturmaktadır. Veriler, 2009 yılına ait olup yatay kesit analizi yapılmaktadır.

* Almanya, Fransa, Hollanda, ABD, Suudi Arabistan, Avusturya, İsviçre, Avustralya, İsveç, Rusya, KKTC, Danimarka, İngiltere, Yunanistan, Belçika, Kanada, Bulgaristan, İtalya, Romanya, Libya, Norveç, İsrail, İran, Türkmenistan, Lübnan, Ürdün, Kazakistan, Finlandiya, Macaristan, Birleşik Arap Emirlikleri, Ukrayna, Afganistan, Japonya, İspanya, Kırgızistan, Kuveyt, Polonya, Fas, Mısır, Suriye, Sırbistan, Gürcistan, Katar, Sudan, Çek Cumhuriyeti, Moldova, Cezayir, İrlanda, Makedonya, Irak, Güney Kore, Tunus, Yeni Zelanda, Singapur, Liechtenstein, Arjantin, Bahreyn, Bosna Hersek, Özbekistan, Portekiz, Tacikistan, Çin

Göç verileri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2009 yılı Faaliyet Raporundan; tüketim malı ihracatı verileri ise Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Dış Ticaret İstatistikleri Veri tabanından elde edilmiştir.

Buna göre tahmin edilen alternatif modeller aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

$$X_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 G_{it} + \varepsilon_{it} \quad (\text{Denklem 1})$$

$$\text{Log}(X_{it}) = \beta_0 + \beta_1 \text{Log}(G_{it}) + \varepsilon_{it} \quad (\text{Denklem 2})$$

Burada;

X_{it} : 2009 yılında Türkiye'den i ülkesine yapılan tüketim malı ihracatı (dolar cinsinden)

G_{it} : 2009 yılında i ülkesinde bulunan T.C vatandaşı sayısı

$\text{Log}(X_{it})$: 2009 yılında Türkiye'den i ülkesine yapılan tüketim malı ihracatının logaritması

$\text{Log}(G_{it})$: 2009 yılında i ülkesinde bulunan T.C vatandaşı sayısının logaritması

α_0 ve β_0 : Sabit katsayılar,

ε_{it} : Hata terimi

Modellerin tahmin edilmesinde E-Views 5.0 ekonometrik programından yararlanılmıştır.

B. Tahmin Sonuçları

Göçün, tercih etkisi kanalıyla, Türkiye'nin tüketim malı ihracatını ne yönde değiştirdiğini analiz etmek amacıyla kullanılan iki ayrı modelin, E-Views yardımıyla elde edilen tahmin sonuçları aşağıda gösterilmektedir. Her iki model için de değişen varyans sorununun varlığı test edilmiş ve sonuçları tablo şeklinde ortaya konulmuştur.

Denklem 1'e Ait Tahmin Sonuçları ($X_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 G_{it} + \varepsilon_{it}$)

Dependent Variable: X				
Method: Least Squares				
Date: 12/07/10 Time: 15:54				
Sample: 1 62				
Included observations: 62				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	3.93E+08	87639538	4.489698	0.0000
G	3358.732	373.5402	8.991623	0.0000
R-squared	0.574013	Mean dependent var		6.01E+08
Adjusted R-squared	0.566913	S.D. dependent var		1.01E+09

S.E. of regression	6.66E+08	Akaike info criterion	43.50238
Sum squared resid	2.66E+19	Schwarz criterion	43.57100
Log likelihood	-1346.574	F-statistic	80.84928
Durbin-Watson stat	2.132945	Prob(F-statistic)	0.000000

Denklem 1'e Ait Değişen Varyans Testi Sonucu

White Heteroskedasticity Test:			
F-statistic	2.242021	Probability	0.115220
Obs*R-squared	4.379221	Probability	0.111960

Yukarıdaki tahmin sonuçlarına göre Türkiye'den başka ülkelere giden göçmen sayısının, Türkiye'nin o ülkelere yaptığı tüketim malı ihracatı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bağımsız değişken(göçmen sayısı), bağımlı değişkeni(Tüketim malı ihracatı) %57 oranında açıklamaktadır ve model bir bütün olarak da anlamlıdır. Modele değişen varyans testi uygulanmış ve sonucunda değişen varyansa rastlanılmamıştır.

Denklem 2'ye Ait Tahmin Sonuçları ($\text{Log}(X_{it}) = \beta_0 + \beta_1 \text{Log}(G_{it}) + \varepsilon_{it}$)

Dependent Variable: LOG(X)				
Method: Least Squares				
Date: 12/10/10 Time: 16:06				
Sample: 1 62				
Included observations: 62				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	14.15589	0.836152	16.92980	0.0000
LOG(G)	0.567043	0.092096	6.157075	0.0000
R-squared	0.387190	Mean dependent var		19.18822
Adjusted R-squared	0.376976	S.D. dependent var		1.760094
S.E. of regression	1.389275	Akaike info criterion		3.527167
Sum squared resid	115.8051	Schwarz criterion		3.595784
Log likelihood	-107.3422	F-statistic		37.90957
Durbin-Watson stat	1.823193	Prob(F-statistic)		0.000000

Denklemler 2'ye Ait Değişen Varyans Testi Sonucu

White Heteroskedasticity Test:			
F-statistic	1.388159	Probability	0.257564
Obs*R-squared	2.786370	Probability	0.248283

Logaritmik formda ifade edilen modelin tahmin sonuçlarında görüldüğü gibi, Türkiye'den ilgili ülkeye giden göçmen sayısındaki %1'lik bir artış, Türkiye'nin o ülkeye yaptığı tüketim malı ihracatını % 0,56 oranında arttırmaktadır. Model bir bütün olarak anlamlı olup, R^2 değeri %38'dir. Yapılan White Heteroskedasticity testi sonucunda değişen varyansın olmadığı ortaya çıkmıştır.

V.Sonuç

Küreselleşmeyle birlikte artan uluslararası göç hareketliliğinin, ülkeler arasındaki ikili ticareti ne yönde etkilediğine dair araştırmalar son yıllarda önem kazanmıştır. Literatürde elde edilen bulgular genel olarak, uluslararası göçün, ülkelerin birbiriyle yaptığı ithalat ve ihracata olumlu katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Hem tercih etkisi hem de ağ etkisi kanalıyla, göçmenlerin uluslararası ticaretteki işlem maliyetlerini azalttığı ve ana ülkeleriyle buldukları ülke arasındaki ikili ticareti arttırdığı gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada da göçün, Türkiye'nin tüketim malı ihracatı üzerindeki etkisi araştırılarak, tercih etkisinin geçerliliği test edilmiştir. Bu amaçla, 2009 yılına ait tüketim malı ihracatı ve Türkiye'den diğer ülkelere giden sürekli göçmen sayısı verileri kullanılarak, yatay kesit modelinden yararlanılmıştır. Modeldeki veriler logaritmik olarak da ifade edilmiş ve ayrı bir tahminle sunulmuştur. Tahmin sonuçlarına göre Türkiye'den diğer ülkelere giden göçmen sayısındaki artış, Türkiye'nin ilgili ülkelere yaptığı tüketim malı ihracatı üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir. Her iki modelde de değişen varyansa rastlanılmamıştır. O halde göç, tercih etkisi kanalıyla, Türkiye'nin tüketim malı ihracatını arttırmaktadır.

Göçmenler, kendi ülkelerinin ürünlerine yönelik taleplerini de beraberlerinde getirdikleri için buldukları ülkenin, ana ülkelerinden yaptığı ithalatı arttırabilmektedirler. Böylece, tercih etkisi olarak ifade edilen bu durumun, Türkiye'nin ticaretinde de geçerli olduğu, yapılan analizle ortaya konmuştur.

Göçün tercih etkisi kanalıyla ticareti etkilemesi aslında, benzer zevk ve tercihlerle sahip ülkeler arasında ikili ticaretin daha fazla olduğunu savunan Linder'in tercihlerdeki benzerlik hipotezi ile örtüşmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye ile benzer zevk ve tercih yapısına sahip ülkelere doğrudan yabancı yatırımların yapılması teşvik edilerek, söz konusu ülkelere giden Türkiyeli

işgücü sayısı artırılabilir. İlgili ülkelere aileleriyle birlikte giden işgücü sayısının fazla olması, o ülkelerdeki T.C vatandaşı sayısını arttırarak Türkiye'nin o ülkelere yaptığı tüketim malı ihracatına olumlu katkıda bulunabilir. Bundan başka, çeşitli ülkelerle göç anlaşmaları yapılarak ve vize uygulamalarının kaldırılması sonucunda da ilgili ülkelere giden göçmen sayısında artış yaşanabilir ve böylece o ülkelerle ikili ticaret gelişebilir.

Kaynaklar

- Blanes, J.V., Martin-Montaner, J.A. Ve Serrano, G., (2009), "The Link Between Immigration And Trade In The Spanish Regions", [Http://www.ub.edu/jei/papers/Martin_Montaner-Blanes-Serrano.Pdf](http://www.ub.edu/jei/papers/Martin_Montaner-Blanes-Serrano.Pdf), 2009 Son Erişim Tarihi:06.01.2011
- Dunlevy, J. A. Ve Hutchinson, W. K., (1999), "The Impact Of Immigration On American Import Trade In The Late Nineteenth And Early Twentieth Centuries", *The Journal Of Economic History*, Vol.59, No.4, Ss.1043-1062
- Faustino, H Ve Leitao, N., (2008), "Using The Gravityequation To Explain The Portuguese Immigration-Trade Link", Technical University Of Lisbon, Working Paper, Wp 12/2008/De/Socius
- Gırma, S Ve Yu, Z., (2000), "Immigration And Trade Creation:What Can The Evidence From Britain Tell Us?", Prepared For The Murphy Institute Conference On The Political Economy Of Migration, Tulane University, Neworleans,Usa, [Http://www.tulane.edu/~dnelson/pemigconf/zyu.pdf](http://www.tulane.edu/~dnelson/pemigconf/zyu.pdf) Son Erişim Tarihi:06.01.2011
- Head, K Ve Rise, J., (1998), "Immigration And Trade Creation:Econometric Evidence From Canada", *The Canadian Journal Of Economics*, Vol.31, No.1, Ss.47-62
- İnsel,A., Çakmak, N. S. Ve Ökten, A., (2010), "The Link Between The Turkish Emigrants And The Turkish Trade In Europe", 30. Meea Konferansı'nda Sunulan Tebliğ, Atlanta, Abd, [Http://meeaweb.org/meeapapers/insel&cakmak&okten_meea_2010.pdf](http://meeaweb.org/meeapapers/insel&cakmak&okten_meea_2010.pdf) Son Erişim Tarihi:06.01.2011
- Karagöz, K., (2009), "Göç-Ticaret İlişkisi:Panel Çekim Modeli", [İdc.Sdu.Edu.Tr/Tammetinler/Goc/Goc11.Pdf](http://dc.sdu.edu.tr/tammetinler/goc/goc11.pdf), Son Erişim Tarihi:06.01.2011
- Lewer, Joshua J. Ve Van Den Berg, Hendrik, (2009), "Does Immigration Stimulate International Trade? Measuring The Channels Of Influence", *The International Trade Journal*, 23:2, Ss.187-230
- Mrazova, M., (2007), "Are Trade And Migration Complements?Evidence From Eu Eastern Enlargement Of Trade-Creatingmigration", University Of Oxford, Preliminary Draft,

[Http://Www.Etsg.Org/Etsg2007/Papers/Mrazova.Pdf](http://www.etsg.org/etsg2007/papers/mrazova.pdf) Son Erişim Tarihi:
06.01.2011

Peri, G. Ve Requena, Francisco, (2010), "The Trade Creation Effect Of Immigrants: Testing The Theory On The Remarkable Case Of Spain", Canadian Journal Of Economics, Vol.43, Issue 4, Ss.1433-1459

Pıperakis, A S. , Milner, C., Wright, Peter W. (2003), "Immigration, Trade Costs And Trade: Gravity Evidence For Greece", Journal Of Economic Integration, Vol.18,No.4, Ss.1-13

White, R., (2009), "Immigration, Trade And Product Differentiation", Economic Issues, Vol.14, Part.1, Ss.43

[Www.Csgb.Gov.Tr](http://www.csgb.gov.tr)

[Www.Tuik.Gov.Tr](http://www.tuik.gov.tr)